

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1885. l.

XXV. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

I.

Občni zbor „Národne Šole“

(V 9. dan septembra 1885. l. ob 6. uri zvečer.)

Na prošnjo g. prvomestnika „Národne Šole“ do g. župana Ljubljanskega, da nam dovoli letos zborovati v mestnej dvorani, zbralo se je le-tú v omenjeni dan 26 učiteljev in 2 učiteljici. G. predsednik F. Stegnar otvori zborovanje s sledečim ogovorom:

„Slavni zbor! Častita gospoda!

Po preteku 12 let nastopila je dōba za naše društvo, ki je gledé na gmotne razmere gotovo sijajna.

Ponosni smemo biti na ta društveni razvoj, kajti njegovo stanje se je za več ko 100 % izboljšalo.

Zato mi je posebna radost, s tega odličnega mesta pozdraviti Vas, častita gospoda, ki ste sodelovali na prid „Národne Šole“ ter prišli, da Vam odbor predloži račun o društvenem gospodarenji in poroča, kaj in kako je delal od lanskega občnega zbora.

Številka XIII. pravijo, da je usodepolna, a za nas je zlata številka, ker je nam mnogo dobrega usodila.

Naj bi financijelne razmere pretečenega leta tudi v prihodnje ostale tako ugodne, da bi mogli reči po zgodbah sv. pisma stare zaveze: „Po 7. slabih letih prišlo je 7 dobrih“.

Da je bilo društveno stanje tako povoljno, treba je bilo mnogo dela, katerega se v prid dobri stvari nismo ustrašili.

Po prejšnjih skušnjah nismo mogli gojiti mnogo upanja o izvršitvi ukrepov lanskega občnega zbora; vendar so bili prinesli obilega sadú.

Slovensko časnikarstvo je, baveč se mnogokrat z vprašanjem, „kako bi bilo delovanje „Národne Šole“ razširiti“ zdatno pripomoglo, da so se odlični rodoljubi zanimali za društvo.

Poseben, znan slučaj pa je bil povod, da se je slavno Ljubljansko národno razumništvo ogrelo za dobrodelni ta zavod. Tako živahne agitacije ne pomnim v dobi društvenega obstanka, zato naj „slava“ doni vsem blagim dobrotnikom, posebno pa literarnozabavnemu klubu in velečastitim gospodom dr. vit. Bleiweisu, profesorju Senekoviču in dr. J. Babniku za njihova znanstvena predavanja na korist „Národni Šoli“. (Na predlog g. predsednika zbor stojič temu pritrdi.)

Vesela prikazen je bila tudi ta, da so se naše národne odlične dame najtrudoljubivejše poganjale za gmotno društveno povzdigo. Velezaslužni in rodoljubni gospé Murnikova in Lahova zaslužili ste poleg družih dam, katerih imen nisem niti poizvedeti mogel, vencil najtoplejše zahvale. Slava jim!

Nič manj delavni so se skazali nekateri poverjeniki, katere je po lanskega zbora sklepu imenoval v svoji seji odbor za nabiro prostovoljnih doneskov po deželi.

Koliko so poverjeniki storili, kaže nam sklep računa, kateremu smo dodali zapisek vseh dobrotnih darov. — Vsa čast in hvala jim za to!

Najraje pa zabeležim zasluge, ki jih imajo nekatere gospice učiteljice za „Národno Šolo“.

Prav radosten moram konstatovati, da se nežni del učiteljstva začénja zanimati za naš národni razvoj in za povzdigo slovenskega šolstva. Omenim naj tú, da je nabrala gospica Ivana Bregar, učiteljica v Dobropolji, 9 gld.; gospica Ivana Praprotnik, učiteljica v Velikih Laščah, 7 gld. 80 kr. in gospica Fani Vernè, učiteljica v Kameniku, 20 gld. Bog živi te vrle Slovenke, in daj, da se jim kmalu pridruži dolga vrsta posnemalk!

Vaša vzorna delavnost, Vaše prijazno občevanje in dostojna uljudnost, častiti gospodje tovariši, jih bode gotovo ogrela za naše vkupne interese ter jih priklenila k nam in spodbujala k vzajemnosti.

Da bi našle še mnogo posnemovalk in postale dika slovenske vzgoje, v to pomozi Bog in njih zvestoba. Živile naše učiteljice! — Živeli slovenski učitelji!“

Preidoč k drugej točki dnevnega reda, poročal nam je g. predsednik o društvenem delovanju v XIII. društvenem letu sledeče: „Odbor bavit se je v pretečenem letu posebno z izvršitvijo ukrèpov občnega zbora z dné 10. septembra 1884. l. — Kakor je bilo ob času objavljeno v „Učit. Tov.“, postavil je odbor po vsej Kranskej 25 poverjenikov za nabiranje prostovoljnih doneskov „Národni Šoli“ v korist. — V posebnih pismih se je obrnil potem odbor do gospodov poverjenikov, da prevzamó jim odmenjeni posel, proseč jih, da po svojih močeh poskušajo praktično izvrševati to idejo. Vsem poverjenikom poslal je odbor tudi tiskana pisma, katera naj bi le-ti pošiljali svojim tovarišem in prijateljem šole, da z denarnimi doneski pripomogo „Národni Šoli“ k boljšemu materijalnemu stanju. Z jednako prošnjo obrnil se je odbor tudi do naših slovenskih učiteljic in kakor so gospodje ravnokar slišali, ne brez uspeha. Koliko smo dosegli po tem potu, razvidno je iz priobčenega imenika dobrotnikov „Národne Šole“.

Da omenimo tú v prvo delovanja gg. poverjenikov, gre posebna zahvala onim gospodom, ki so po vztrajnem delu toliko pripomogli v zboljšanje društvenega blagostanja. Slava jim!

Tudi slavni deželni zbor kranjski in slavni mestni zastop Ljubljanski sta močno pomagala našemu društvu, kajti prvi podaril nam je 100 gld. in slednji 200 gld. — Visokorodni g. dr. Fran vitez Močnik je po svojeji navadi tudi letos ob novem letu poslal odboru 10 gld. kot novoletno darilo; ker je bil pa letos imenovan tudi častnim članom „Národne Šole“, poslal nam je tem povodom 60 gld. kot darilo društvu v korist.

Zabeležiti nam je tú še doneskov raznih veselíc, ki so bile osnovane tú in tam našemu društvu v korist in preostalih mnogih drugih dobrotnikov, ki so pripomogli, da je letošnja opravilna doba za naše društvo postala toliko sijajna. Jaz sklepam torej to svoje poročilo s tem, da izročam še enkrat vsem dobrotnikom presrčni „Bog plati!“

Gosp. J. Jeglič vpraša: „Mej dobrotniki ne najdemo letos imena slavne naše hranilnice. Slavni odbor „Národne Šole“ blagovoli naj mi povedati, je-li vložil letos prošnjo pri direktoriju slavne hranilnice kranjske, da jej podari le-ta kako podporo, ali ne?“

Gosp. predsednik Stegnar odgovarja: „Kakor vsako leto, vložil sem tudi letos dobro podpirano prošnjo slavnemu vodstvu kranjske hranilnice. Da nam pa hranilnica nij hotela ničesar dati, iznenadilo je tudi mene, tembolj, ker si nikakor ne vem tolmačiti, zakaj nam je ravno letos bila odtegnjena 12letna podpora.“

Sklene se potem, da odbor v prihodnje vendar še vloží svojo prošnjo pri direktoriju kranjske hranilnice.

Pri tretjej točki dnevnega reda pokladal nam je gosp. Stegnar mesto bolehnega g. blagajnika, ki je tudi tajnik, društveni račun, ki je razviden po izdanem „Sklepu računa ‚Národne Šole‘, društva v podporo ljudskih šol in učiteljev“. — (Pri tej priliki bodi mi dovoljeno omeniti, da se kranjsko učiteljstvo še zmerom premalo interesuje za našo „Národno Šolo“. Ker šteje Kranjska sedaj blizo do 400 učiteljskih moči, moralo bi naše društvo vsaj 350 učiteljskih podpornih udov imeti; le 50. bodi dovoljeno pod sedanjo vlado prejemati darov od bolehnega kranjskega „Schulpfennig-a“. Kakor pa sedaj lahko povzamemo iz računskega sklepa, imelo je društvo le 55 učiteljev in 50 šol, torej 105 pravih udov. Jedna četrtnina vsega učiteljstva se je torej zanimala za „Národno Šolo“, tri četrtnine ne menijo se za njo.)

Po končanem tem poročilu prosi besede gosp. Hinko Podkrajšek.

Predlagal je: „Ker je sl. ministerstvo za uk in bogočastje pred kratkim z nekim odlokom prepovedalo rabo kvadrovanih tablic in številnic, bilo bi dobro, da se zbrani gospodje učitelji dogovorimo, kake številnice in tablice naj bi v prihodnje dajala „Národna Šola“, da ustreže naročujočim gg. učiteljem in da se ne pregreší zoper ukaz sl. ministerstva. — Jaz si usojam predlagati, da nam rabijo za prihodnje za pismeni računski nauk številnice z vodoravnimi črtami, ki naj bodo tako široke, kakor so sedaj vodoravnice v Grubbauerjevih številnicah. — Ker ministerstvo v tem ukazu ne zapoveduje kake številnice se smejo sedaj rabiti, smemo si omisliti takih številnic tem lažje, kar nam rabijo jednake spisovnice za jezikov uk in bode prvencem vsaj deloma olajšano težavno pisanje na ‚blanco‘ papir.“ *)

Gosp. Tomšič oporeka tej izjavi, češ, da ne pristoja učiteljem tu zborujočim vpe-ljevati novih učnih pripomočkov, tem manj, ker je ta ukaz vsaj deloma še zistiran, dokler sl. ministerstvo ne razreši prošnje gremija trgovinskih zbornic, da obveljá ta ukaz stoprav s početkom prihodnjega šolskega leta. — Ker se tudi gosp. predsednik Stegnar strinja z nasvetom gosp. Podkrajškega, prepušča se po nasvetu gosp. Ravnikar-ja, odboru, da on o tem določuje.

Gosp. Kos nasvétuje: „Ker različna opravila pri „Národni Šoli“ povzročujejo gosp. predsedniku toliko dela in ker je pri tem delu popolnoma osamljen, bodisi zaradi tega, da ga nekateri v mestu stanujoči odborniki zbog preobilega družega dela podpirati ne morejo, bodi-si da ga drugi odborniki zbog prevelike mlačnosti zopet nočejo, predlagam, da se dovoli gosp. Stegnarju primerna nagrada.“

Gosp. Stegnar ugovarja, da bi mogel vzprejeti kaj tacega, temmanj, ker ima društvo itak premnogo drugih potreb, vendar se na predlog gosp. Tomšiča dovoli pred-sedniku 100 gold. za različna poselska opravila, da se mu tako deloma olahča težavno delo.

Pregledovalcem računov volijo se gospodje Gabršek, Javoršek in Žvagen.

Odbor ostane stari, dasiravno nekateri odborniki sami želé izpremembe.

Pri točki „Posamezni nasvétí“ oglasi se gosp. Gabršek in vpraša: „Slavni odbor društva ‚Národna Šola‘ izrekel se je, da hoče izdavatí tudi knjige za slovensko mladino; veselilo bi me slišati, kaj se je v tej zadevi zgodilo?“

*) Ravnokar beremo v Dun. časopisih, da je sl. ministerstvo dovolilo, da se kvadrovana pi-salna tvarina še eno šolsko leto sme rabiti.

Sklep računa

društva v podporo ljudskih šol in učiteljev za XIII. opravilno dobo

Vrstno število	Koliko	D o h o d k i	P o - s a m e z n o		S k u p a j	
			gld.	kr.	gld.	kr.
1		Ostanek pretečenega leta			77	42
		D o h o d k i:				
2	5	a) ljudskih šol po 1 gld.	5	—		
3	13	" " " 2 "	26	—		
4	6	" " " 3 "	18	—		
5	6	" " " 4 "	24	—		
6	12	" " " 5 "	60	—		
7	2	" " " 7 "	14	—		
8	1	" " " 8 "	8	—		
9	2	" " " 10 "	20	—		
10	1	" " " 22 "	22	—		
11	1	" " " 54 "	54	—		
12	1	" " " 55 "	55	—		
	50	ljudskih šol je torej vplačalo			306	—
13	15	b) učiteljev po 1 gld.	15	—		
14	12	" " 2 "	24	—		
15	10	" " 3 "	30	—		
16	2	" " 4 "	8	—		
17	5	" " 5 "	25	—		
18	2	" " 7 "	14	—		
19	6	" " 8 "	48	—		
20	1	" " 9 "	9	—		
21	1	" " 10 "	10	—		
22	1	" " 12 "	12	—		
	55	učiteljev je torej vplačalo			195	—
23	7	ljudskih šol je vložilo nadplačila	2	61		
24	5	učiteljev istotako	2	16	4	77
25	57	dobrotnih podpor in doneskov			1003	98
26	5	ustanovnin, in sicer: od 2 ljudskih šol po 20 gld.	40	—		
		od neimenovanih dobrotnikov	20	—		
		" literarno-zabavnega kluba	20	—		
		" dobrotnega ustanovnika II.obrok	10	—		
					90	—
		V s o t a d o h o d k o v			1677	17
		Od onstran pod št. 20 navedene naložene gotovine	595	—		
		je: a) tekom leta vplačane neporabljive ustanovnine	90	—		
		b) po eskompti banki v likvidaciji vrnenih 50 %			205	—
		pri nji naložene ustanovnine	115	—		
		in c) za prihodnje leto porabljiva vsota	390	—		
		s pršteto blagajnično gotovino	44	62	434	62
		Pri sklepu računa ima torej društvo poleg ostalega šolsk. blaga gotovine			639	62

„Národne Šole“,

od dné 1. septembra 1884. do 1. septembra 1885. l.

Vrsto štáviló	Koliko	T r o š k i		
		gld.	kr.	
1		Knjige šolske, pripomočne in druge	66	18
2	42658	lepopisnih, spisnih in številnih zvezkov	354	72
3	1423	finejših pisank v rujavem zavitku	22	11
4	202	grosov jeklenih peres	80	17
5	312	tucatov peresnikov	19	68
6	696	prožnih in škrljastih tablic	47	48
7	74	škatelj črtalnikov	17	36
8	616	tucatov svinčnikov	58	45
9	6900	pikčastih risank	119	98
10		Učila za čitanje, številjenje zemljepis i. t. d.	92	42
11	10	škatelj radirk po 144 kosov	10	—
12	3 ¹ / ₂	rizme pivnika in družega papirja	18	09
13		Izvanredne potrebščine	28	25
14		Prinos k najemščini za stanovanje	40	—
15		Vožnina od šolskega blaga neposredno naročenega	19	78
16		Upravne potrebščine	17	01
17		Dopisnina od društvene korespondence	5	65
18		Poselska opravila in postrežnina	8	26
19		Razpošiljanje: zavitni papir, vosek, poštnina i. t. d.	11	96
20		Poleg 2 knjižic naložena gotovina	595	—
		Vsota troškov	1632	55
21		Blagajnični ostanek v gotovini	44	62
			1677	17
		Od teh troškov je dobilo podpore:		
a	50	ljudskih šol za vloženih 306 gld. šolskega blaga za	414	02
b	55	učiteljev za vloženih 195 gld. šolskega blaga za	305	86
c	15	ljudskih šol v dar učnih pripomočkov za	94	85
d	2	učitelja brezplačno šolskega blaga za	13	13
e	122	deležnikom se je razdelilo torej vrednosti za	827	86
f		Šolskega blaga je ostalo v zalogi za	78	78
		V Ljubljani, dné 1. septembra 1885.		

Feliks Stegnar,
načelnik.

Matej Močnik,
blagajnik in tajnik.

Henrik Podkrajšek,
odbornik.

Gosp. Stegnar odgovarja: „Ker smo po prostovoljnih doneskih nabrali nekaj denarja za izdavanje slovenskih knjižic, jel sem takoj misliti na to, da čim preje izide prvi zvezek. Uverujoč pomanjkanja berila za naše prvence polastila se me je ideja, da priredimo res kaj primernega za našo osemletno deco. Dobil sem nekaj koloriranih slik, kakoršnih se je veliko nahajalo na ovitkih Grubbauerjevih zvezkov. Ker so podobe precej čedne in tudi ne predrage, stopil sem v dogovor z gosp. Grubbauerjem v Lincu, ki je tudi obljubil preskrbeti tisk in vezanje te knjižice. Gosp. učitelj Funtek je k 15. slikam napisal primeren tekst v vezanej besedi, in tako je bilo vse pripravljeno za izdavo prvega zvezka. — Ko sporočim to gosp. Grubbauerju, piše mi 30. avg. t. l., da mora rečene kolorirane slike naročiti z inozemstva, ker se kaj tacega, žali Bog, pri nas še ne dobí, čakati nam bo torej treba še nekaj časa, in to je vzrok, zakaj da nijsem stavil te točke na dnevni red.“

Za tem je bilo zborovanje končano. Gosp. Stegnar zahvali se navzočim za veliko udeležbo in živahno debatovanje, ki je in bode vselej stvari na korist ter jih prosi, da ostanejo še naprej društvu naklonjeni.

Gosp. Močnik pa se zahvali gosp. Stegnarju na spretnem vodstvu zborovanja in mu zakliče kot prvemu učitelju — deželnemu poslancu presrčen „živijo!“

Po zborovanju zbrali so se učitelji v prijateljski razgovor v prostorih čitalnične restavracije.

Hinko. (Dalje prih.)

O javnih preizkušnjah in darilih v ljudskeji šoli.

(Spisal in govoril pri letošnjem obnem učiteljskem zborovanji, v 28. dan maja t. l. v Ricmanjih
Kr. Bogatec.)

Svoj spis moram naslanjati na vzgojno — praktično vrednost in nekaj tudi na zgodovinsko veljavo pedagogije.

Vzgoja in praktična njena vrednost sta vedno takó združeni, da popolnoma posebé, za - sé o vsakej, ne moremo govoriti. V toliko se pa vender dá ločiti, da se preje morejo navesti načela vzgóje a čisto gole, nikoli ne; sicer bilo bi za življenje okostje brez mēč. Zgodovinska veljava nam pa vedno pripomore v spregled, kakó se je vzgoja razvijala.

Takó, n. pr. vemo, da so se v Grecih, pri raznih národnih igrah odlikovali nagradom prvenci, rekše, premagalci. A smér njihove telovadbe ni bila le lepa rast in okretnost telesa, nego več za vojniške svrhe. Torej ne zabimo, ka se je mladina vzgojevala za državo, a ne individualno, v svrhu kot človeka.

Vemo, da so koncem srednjega veka vitezi pri svojih turnirih vzprejemali darove iz rók odličnih góspá, ali ti darovi so bili včasih s krvjó pridobljeni. Do tega je prišlo zbog strastne častiželjnosti, a osobite svoje svrhe je ni doseglo, ker je tudi ni imelo, ter vsled tega morala je tudi ta — furora, a ne namen v človeštvu — propasti.

A kmalu na to se nam pojavijo načela mōž, koji so užé začeli promotrovati človeka kot stvar, katera ima v svrhu svoj individual, ki se ga more vzgojati kot tako — v človeka.

V 17. stoletji moremo označiti tacega mōžá, znamenitega pedagoga in filozofa Angležkega, menim, Ivana Lóche-ja.

V svojej knjigi „ob vzgoju“, katera je po največ domačim vzgojiteljem namenjena, priporoča domačo vzgojo proti javnej, ter pravi: „Šola, v katerej se vse dela po zvonu, vpliva nepovoljno na značaj vzgojencev“. — To je: ne more se toliko na vsacega pojedinca ali individuala — individualno ozirati; ker se njegove zmožnosti ne morejo dobro proučiti. No, pomisliti bi morali, da tedaj v istej dóbi se ni še občno skrbelo

Gosp. Stegnar odgovarja: „Ker smo po prostovoljnih doneskih nabrali nekaj denarja za izdavanje slovenskih knjižic, jel sem takoj misliti na to, da čim preje izide prvi zvezek. Uverujoč pomanjkanja berila za naše prvence polastila se me je ideja, da priredimo res kaj primernega za našo osemletno deco. Dobil sem nekaj koloriranih slik, kakoršnih se je veliko nahajalo na ovitkih Grubbauerjevih zvezkov. Ker so podobe precej čedne in tudi ne predrage, stopil sem v dogovor z gosp. Grubbauerjem v Lincu, ki je tudi obljubil preskrbeti tisk in vezanje te knjižice. Gosp. učitelj Funtek je k 15. slikam napisal primeren tekst v vezanej besedi, in tako je bilo vse pripravljeno za izdavo prvega zvezka. — Ko sporočim to gosp. Grubbauerju, piše mi 30. avg. t. l., da mora rečene kolorirane slike naročiti z inozemstva, ker se kaj tacega, žali Bog, pri nas še ne dobí, čakati nam bo torej treba še nekaj časa, in to je vzrok, zakaj da nijsem stavil te točke na dnevni red.“

Za tem je bilo zborovanje končano. Gosp. Stegnar zahvali se navzočim za veliko udeležbo in živahno debatovanje, ki je in bode vselej stvari na korist ter jih prosi, da ostanejo še naprej društvu naklonjeni.

Gosp. Močnik pa se zahvali gosp. Stegnarju na spretnem vodstvu zborovanja in mu zakliče kot prvemu učitelju — deželnemu poslancu presrčen „živijo!“

Po zborovanju zbrali so se učitelji v prijateljski razgovor v prostorih čitalnične restavracije.

Hinko. (Dalje prih.)

O javnih preizkušnjah in darilih v ljudskejši šoli.

(Spisal in govoril pri letošnjem obnem učiteljskem zborovanju, v 28. dan maja t. l. v Ricmanjih
Kr. Bogatec.)

Svoj spis moram naslanjati na vzgojno — praktično vrednost in nekaj tudi na zgodovinsko veljavo pedagogije.

Vzgoja in praktična njena vrednost sta vedno takó združeni, da popolnoma posebé, za - sé o vsakej, ne moremo govoriti. V toliko se pa vender dá ločiti, da se preje morejo navesti načela vzgójne a čisto gole, nikoli ne; sicer bilo bi za življenje okostje brez mēč. Zgodovinska veljava nam pa vedno pripomore v spregled, kakó se je vzgoja razvijala.

Takó, n. pr. vemo, da so se v Grecih, pri raznih národnih igrah odlikovali nagradom prvenci, rekše, premagalci. A smér njihove telovadbe ni bila le lepa rast in okretnost telesa, nego več za vojniške svrhe. Torej ne zabimo, ka se je mladina vzgojevala za državo, a ne individualno, v svrhu kot človeka.

Vemo, da so koncem srednjega veka vitezi pri svojih turnirih vzprejemali darove iz rók odličnih góspá, ali ti darovi so bili včasih s krvjó pridobljeni. Do tega je prišlo zbog strastne častiželjnosti, a osobite svoje svrhe je ni doseglo, ker je tudi ni imelo, ter vsled tega morala je tudi ta — furora, a ne namen v človeštvu — propasti.

A kmalu na to se nam pojavijo načela mōž, koji so užé začeli promotrovati človeka kot stvar, katera ima v svrhu svoj individual, ki se ga more vzgojati kot tako — v človeka.

V 17. stoletju moremo označiti tacega mōžá, znamenitega pedagoga in filozofa Angležkega, menim, Ivana Lóche-ja.

V svojej knjigi „ob vzgoju“, katera je po največ domačim vzgojiteljem namenjena, priporoča domačo vzgojo proti javnej, ter pravi: „Šola, v katerej se vse dela po zvonu, vpliva nepovoljno na značaj vzgojencev“. — To je: ne more se toliko na vsacega pojedinca ali individuala — individualno ozirati; ker se njegove zmožnosti ne morejo dobro proučiti. No, pomisliti bi morali, da tedaj v istej dóbi se ni še občno skrbelo

za občno naobrazbo ljudstva ter, da je to njegovo načelo največ veljalo plemenitnikom in takim obiteljem, koje niso bile baš siromašne.

Ali, da se ne more mej celo množico, individuvalu, povoljna ugajati, to načelo menda veljá baš takó, kakor tedaj, in danes, akopram se mnogo prizadeva s taktiko po psihologičnih študijah pojedincu zadovoliti.

Naj glavnijim in uspešnijim vzgojnim pripomočkom, smatra Lóche — pohvalo in grajo. — „Od vseh povodov, s katerimi se more delovati na dušo najvažnejši, sta čast in sramota“.

Če se more deci vzbuditi ljubav do časti, ter v njih razviti čut sramote, takó se je v njih zasadilo tudi načelo istine, ki jih vedno vodi k dobremu. — Uprav v tem je velika tajna vzgoja. — Torej s povodom ali pripomočkom, pohvale in graje, vaja — je tù — učitelj, vcepi se deci spoznanje istinitosti; če ta izrek motrimo, moramo dostati, ter izvestno izreči: res — tajen pripomoček je le-tá. — A to radi tega, ker težko se pogodi pojedincu psihologične klice, izvore zlega in dobrega to v šoli tem težje, ker se ne pozná popolnoma njegovega doma in roditeljev odnošaje.

Pri individuvalu je užé jako težko, a kam li pri tolikej množici učencev?! — To, res ni lahka stvar! Emanuel Kant veli: „Ne veljá deco vzgojati samo za sedanje nego i za bodoče, rekše, idejalne odnošaje človeštva. To je izvestna resnica i baš to mora učitelj — vzgojitelj dobro razumeti. Učitelji — vzgojitelji imamo v svojih rokah deco, bodoče krmilce svetá. — A učitelj — vzgojitelj, ako hoče to dobro umeti in le nekoliko vplivati vzgojno, on mora biti samostojen; njemu ni iskati srednje poti, namreč take, da bi se krhal zdaj ob desno, zdaj ob levo; on ni to, po mojej misli, da bi zadovoljeval ljudi v njihovej nevednosti, temveč, da jih učí, a vedno le bolj pasívno, da jih privadi na kaj novega, istinitega, da jim sname pokrivalo raz očes, a ne, da bi se jih še vedno v temoti pustilo; njihovo deco pa da pripravlja v zavednost — bodočnosti, i makar bi roditelji sami, temu nasprotovali. Srednja pot, je tédaj, prava srednja pot, da se ne ozira ni na levo, ni na desno, da ima svojo smér, svojo uvérjenost, torej svoj pravi istiniti kažipot v daljino življenja in njega bodočnost. — Da ono, kar čini zato, ker je prav, ali pa ker bi imelo biti prav, in za kar se nada, da bodočnost če biti temu, učiteljica sè svojimi posledicami.“

A na tej istinitosti pot dosledna i krepostna je približovanje značaju — svetemu idejalu. S tako potjo in načelom se gotovo ne ugaja velikemu broju ljudstva. Ali istinitost to térja — sicer nimamo nikakove trdne osnove. A mož, bo li krenil od istinitosti? — Ljudska šola mora osobito delovati na značajnost, kajti ona mora biti, pred vsem, naj bolj zavod istine. Iz tega uvidimo, da je spoznavanje pojedinca, velevažno načelo vzgoje. A k značajnosti pripomore mnogo i to prav mnogo, stroga pravilnost in red vsem. V tej pravilnosti in redu mišljenja in vedenja a največ delovanja je prva in živa slika učitelj sam, kot lik istinitosti. V naravi sami, deca ne more še izcimiti ovo načelo, radi tega je uspešnije, da jim pripomoremo s pravimi značajnimi slikami minulosti, izvestno pa, da morejo spomenjeno zorno sami uvideti, torej i opažnje sedanjosti.

Znano nam je tudi, ko vsi pripomočki vzgoje so v to, da se privadimo k pravemu, dobremu in lepemu. Jeden najvažnejših tacih pripomočkov je poslušnost.

Gorjé obitelji, ako je koji dece smatran kot obiteljski faktor v svojem govoru! — Iz poslušnosti nastaja trudaljubivost in izpolnovanje svojih dolžnosti; torej krepost v ožjem pomenu. Ako pa se temu nasloni, ne radi primernosti, nego svobodno, samostojno, še vestna izpolnitev, vcepi se torej v dušo pošteno, razumno ter ugodno Bogú in ljudém.

Samovolja pa, prva je detinska in otročja strast. Če se jim ne dovoli ono, kar bi radi, jočejo in drejo se, a kadar odrasejo in se ojačijo, zahtevajo ono, kar bi se jim hotelo. Torej — na kaj bomo otroka privadili? Pokažimo mu svet, po vzgoji, negativno in pozitivno, kakoršen je! Otročja mamila v stran! Če hoče po svoji prirojeni strasti česa, ne smemo dovoliti istega, kar v poznejšem življenju spozná, da ni tako, kakor se je ž njim ravvalo, da ni v istem istinitosti, ter ne sme ničesar zapaziti, kar bi rekel: To je bilo le mamilo, torej budalost nam od naših prednikov in prosvetnikov. — Torej paziti in ogibati se moramo onega, kar bi nam potlej lahko očitali, da nismo bili večji ukrotiti njihove samovolje.

Henrik Stefani pravi: „Nrvnost pri deci ne sme se vzbujati šibanjem, pa tudi s pospeševanjem častiljubja ne; temveč častiljubje mora biti plod slobode in pravega spoznanja. Deca sama mora presoјati in odločevati, je-li pojedinec kriv, ali ne in — v kakej méri še celó.“

Herrmann naglasuje z najnovejšo knjigo, naj bomo v kazni in pohvali z učenci jako varčni in previdni. Da je to res, uverjeni smo dobro, če ne radi družega, izvestno radi tega, ker je pohvalo in kazen pri učencih silno težko istinito presoditi.

A kaj je istinitost? menda bi bilo prav, če odgovorim. Upam se, reči: Istinitost je upoznanje bitij, bodi si realnih ali vzornih, po vseobčnih zakonih, v kojih opažamo osobito — red in pravilnost.

Da moramo biti varčni s kaznijo, to nam je tudi znano z državnim zakonom, in lahko se pripeti, da učitelj sam je v kazni, ako preskoči mejo, če prav mnogi pedagogi trdé, da je „šiba še vedno dobra mast“, in jaz bi le dostavil: uprav danes ko ljudstvo uživa večjo osobno prostost, vsled katere se je bati, da pri onemu, ki je ni vreden, prav lahko zagazi v razuzdanost. Baš iz tega se nam pojavlja, ker poslušnost, morala bi biti za rana — takó ali tako; sicer poučila nas bode bodočnost, če kdo ne čuti še. Torej — telesna, čutna ali osjetna kazen, nam ni dovoljena; a tudi čutne, rekše, take pohvale, ki bi vzbujale zunanje čute z nagradovanjem ali darili, nam niso državno, ne deželno nalagane. — To pa je še več kakor prav, v zmyslu izreka: „Struna kadar je prenapeta, počí.“ Ali napeta vender le — more in še celó mora biti. Da je pa napeta, naravno je, čeprav se jo nateguje le na jednom konci, istočasno nateguje se tudi na nasprotnem; in le tedaj je v ravnotežji. Hočem reči: „Če nagradujem koga, moral bi dosledno in naravno imeti pravo i kaznovati ga. To bi bila čutna pohvala in graja. Akopram bi stoprv v pravem razmerji bilo tedaj, po načelu pedagogije, ki pravi, da otrok se porodi z izvori zlega in vedno le bolj hudemu nagnjen, — da bi se telesna kazen rabila, brez čutne ali osjetne pohvale.

Pri nas v Istri pa deluje se v tem oziru baš obratno. A to, le v Istri; v bližnjih, sosednjih deželah večinoma ne; kar je tam užé pred leti ovrženo, se tû še vedno rabi in ima za dobro. A to zakaj? mari je Istra gledé reda in napredka vzorna dežela drugim? V tem menda, žali Bogu, je ni v našej državi koservativniše, v pravem pojmu besede, v vsacem oziru zaostale, nego je baš Istra — da, srednjeveško vse, vse — kakti bilo bi nama krmilo Kalabrije.

Jeli v korist učiteljstvu in učencem samim, s konecletnim nagradovanjem poslednjih?

Tû mi stoprv zdaj nastane razmotrovanje bolj praktično, mej tem ko dozdanje bi bolj imenoval neko površno sliko o mnenji mož minulosti in sedanjosti ob razpravi nagrad.

Občno načelo je: le pridnost naj se pohvali. A v kratkem bomo razvideli, da to — *ne* z nagradovanjem.

(Dalje prihodnjič.)